

MNOŽE SE KOMUNISTIČNI NAPADI NA JUGOSLAVIJO

SPET ALBANCI IN MAKEDONCI NA DNEVNEM REDU

Velesile vselej proti balkanskim Slovanom - Mao Tse Tung in Makedonci

Zadnje čase so se v mednarodnem časopisu začele pojavljati vesti, da je med Titom in Albanijo ter Bolgarijo nastal spor zavoljo Makedoncev in Albancev, živčih v Jugoslaviji.

Prepir, ki sta ga obe sosedni iznenada sprožili z Beogradom, je zbudil v svetu veliko začudenje, zakaj znano je, da vprašanje narodnostnih skupin ni nikoli imelo velike važnosti v odnosih med komunističnimi deželami in strankami.

Tako je nova vlada v Jugoslaviji že l. 1945 podelila Albancem na ozemlju Kosova in Metohije samoupravo s svobodno uporabo domačega jezika in tako se je zdelo, da je vprašanje Albancev trenutno rešeno.

Mnogo pomembnejši problem kot Albancev se je pa tikel Makedoncev, zavoljo katerih je, kot znano, teklet skozi stoletja oster spor med Srbi in Bolgari. Eni so trdili, da so Makedonci Srbi, drugi, da so Bolgari, in vsakdo je zahteval, da se morajo vključiti v njegovo državo.

ŠKOF JURAJ STROSSMAYER

V resnici je pa makedonski jezik v nekaterih črkah podoben srbohrvaščini, v drugih bolgarsčini, razen tega imajo Bolgari v žilah premešane mnogo krvi Tatarov, nekdanjih svojih gospodarjev, medtem ko so Makedonci čistokrvni Slovani kot Srbi.

Važno pa je, da so Makedonci južno-slovansko ljudstvo, ki spada v družino jugoslovanskih narodov. Tako je hrvaški škof v Djakovu Juraj Strossmayer že v 19. stoletju zagovarjal misel, da morajo Slovenci, Hrvati, Srbi, Bolgari in Makedonci svoje sile združiti ter razširiti svoje območje od Črnege do Jadranskega morja. Kakšen jezik ali narečje govore, se ni zdelo Strossmayerju odločilnega pomena: vsakdo naj se drži jezika, ki ga ljubi in hoče imeti.

Zanimivo je, da so do istih zaključkov kot Strossmayer prišli po zadnji vojni tudi komunistični voditelji v Bolgariji in Jugoslaviji.

GEORGI DIMITROV IN TITO

Makedonci so najprej dobili svojo republiko z lastnim parlamentom in domačo vlado, s svojimi osnovnimi, srednjimi in visokimi šolami, z gledališči in Akademijo znanosti in umetnosti in makedonščina je postala vsepovsod uradni jezik. Vse oddaje na radiu se opravljajo samo v makedonščini.

Dimitrov in Tito sta bila sklenila napraviti stoletnim razprtijam konec ter priznala Makedonce za lasten narod.

Istih nazorov so bili tedaj tudi bolgarski komunisti. Njihovo glasilo Rabotniško de-

lo je dne 16. januarja 1947 napisalo, da kdor ne priznava samostojnosti makedonskega naroda, plove v vode »velikobolgarskega šovinizma« iz časov cara Borisa.

Kdor tako ravna se zaletava naravnost v obstoj »ljudske republike Makedonije« ter težko izziva »naše bratske slovanske sosed« v Jugoslaviji.

STALINOVA PREPOVED

Vendar Dimitrov in Tito sta gojila še daljnosežnejše načrte. Izkoristiti sta hotela ugodno priliko po vojni ter izvršiti državno zedinjenje vseh južnoslovanskih narodov od Črnege morja do Istre. V novi zvezi držav naj bi razen Bolgarije imela svoje samostojno mesto tudi Makedonija, kateri naj bi se priključilo poleg 900 tisoč jugoslovanskih Makedoncev tudi tistih 100 tisoč, ki prebivajo v Bolgariji.

Svoj načrt so jugoslovanski in bolgarski komunisti sporočili v Moskvo, pričakujoč, da ga bo Stalin brez oklevanja odobril. Saj je šlo vendar za stoletne težnje južno-slovanskih ljudstev, katerim bi politično zedinjenje priborilo s časom položaj velesile v Evropi.

In res je bil Stalin izprva načrtu na videz naklonjen. Edvard Kardelj se je v imenu

vlade že odpravil na pot v Moskvo, da bi tam podpisal dogovor z Dimitrovom o državni združitvi Jugoslavije z Bolgarijo.

Tedaj je pa treščila kot strela z vedrega neba med sosedni slovanski deželi Stalinova prepoved.

BAL SE JE, DA SE OKREPE

Poglavitni vzrok, da se je Stalin uprl zedinjenju južnoslovanskih narodov, je bila skrb, da bi Bolgari in Jugoslavlani postali združeni premočni. Bal se je, da sta Dimitrov in Tito presamostojna značaja. S Titom je že tedaj imel gotovo svoje načrte ter ga hotel popolnoma podrediti. Misel, da bi se Jugoslavlani in Bolgari ne pokorili brezpogojno Kremlju, mu je bila neprijetna in zategadelj je hotel držati sosedni deželi razdružen, da ju laže vlada po svoji volji.

In tako se je zgodilo, da po zadnji vojni Slovenci niso dobili niti metra slovenske zemlje na Koroškem in da so obenem južno-slovanski narodi bili opeharjeni za svoje državno zedinjenje.

Sovjetski voditelji so v vprašanju združitve balkanskih Slovanov ravnali približno tako kot svoj čas vse velesile. Tako kot nekoč Avstro-Ogrska, Nemčija, Italija in caristič-

(Nadaljevanje na 3. strani)

Novi papež Janez XXIII.

V torek, 28. oktobra, ob 18. uri je bilo naznanjeno nepregledni množici, zbrani na trgu sv. Petra v Rimu, da je katoliška Cerkva dobila novega vrhovnega poveljarja.

Izvoljen je bil 77-letni beneški patriarh Angelo Roncalli ter si privzel ime Ivan XXIII. Novi papež izhaja iz revne družine kolarov v vasi Sotto il Monte blizu Bergama ter se je že kot deček moral boriti s težavami življenja. Da je mogel obiskovati šolo, je bil primoran prehoditi dnevno več ur poti. V družini je bilo 13 otrok, Angelo je bil tretji.

Izredno nadarjeni fant je vzbudil pozornost ondotnega škofa, ki mu je omogočil študij, ga po končanem bogoslovju poslal v Rim ter zatem namestil za svojega osebnega tajnika.

(Nadaljevanje na 2. strani)

NOVICE Z VSEGA SVETA

NOVI MESTNI SVET

Prva seja novoizvoljenega mestnega sveta bo, kot se zdi, 11. novembra. Medtem Kršč. demokracija še vedno išče zaveznikov za sestavo odbora. Ker so se socialni demokrati odločno izrekli proti sodelovanju z liberalci, so demokristjani predlagali skupen nastop z republikanci in saragatovci. Če se ta načrt odpade, bo Kršč. demokracija sama sestavila odbor in sprejela pomoč od kogarkoli.

Povsem drugo vprašanje pa je, ali bo mogla 4 leta uspešno vladati. Ima namreč 23 svetovalcev, do večine ji manjka torej kar 8 glasov. Kje jih bo našla?

PRETEPANJE DUHOVNIKOV

Policija v francoskem mestu Lyonu je nedavno tega zaprla dva katoliška duhovnika, abeja Carterona in Magnina, češ da sta dajala zatočišče in nudila pomoč alžirskim upornikom, živčim v Franciji.

Kardinal Gerlier, ki je nadškof v Lyonu, je tik, preden je šel v konklave, priobčil protest, v katerem je poudaril, da sta oba duhovnika kot prava kristjana podpirala pač tudi alžirske mohamedanske družine v Lyonu, ker so bile v stiski in bedi.

Obenem je kardinal odkril, da je francoska policija pretepala pri zaslišanju razne Alžirce, da bi iz njih izsilila pričevanje zoper oba duhovnika.

Abe Carteron se je že svoj čas pritožil, da je policija tudi njega zavoljo Alžircev pretepala.

Proti izjavi pogumnega kardinala je protestiral sam francoski notranji minister Pelletier, a se pri tem ni zavedal, da je odločno zavzemanje raznih francoskih škofov za postavljene mohamedance edino sredstvo, s katerim si katoliška Cerkev ohranja ugled in vpliv v severni Afriki ter štiti s tem tudi prave koristi svoje domovine.

POMOČ JUGOSLAVIJI

Predsednik Eisenhower je sprejel v ponedeljek prvič novega jugoslovanskega veleposlanika Marka Nikežića. »Prebivalstvo in vlada Združenih držav«, je naglasil Eisenhower, »šta s spoštovanjem in naklonjenostjo vzela na znanje sklep jugoslovanskega ljudstva in njegove vlade, da hočeta ostati nevtralsna ter izgraditi svoj narodni obstanek v polni prostosti od vsakega tujega gospodstva«.

Zato bo Amerika tudi v bodoče nudila Jugoslovanom sleherno pomoč, da lahko razvijejo »ustaljeno in cvetoče gospodarsko življenje«.

RAZDOR V KRŠČ. DEMOKRACIJI

Na Siciliji so bile te dni volitve predsednika ondotnega avtonomnega deželnega zbora. Za to mesto je Kršč. demokracija v Rimu določila moža, ki pa ni bil izbran. Izvoljen je bil drugi demokristjan, in sicer poslanec Milazzo, katerega so podprli tudi komunisti in fašisti.

Milazzo je bil pozvan, naj odstopi, ker pa tega ni hotel, je bil enoglasno izključen iz stranke.

Zanimivo je, da je bivši ministrski predsednik in Sturzov učenec Scelba ta sklep Kršč. demokracije obsodil ter pozval Fanfanija, naj stvar še enkrat dobro premisli. Sicer se lahko zgodi, je rekel, da bodo de-

mokristjani izločeni iz deželne vlade na Siciliji.

V javnosti se širijo glasovi, da proti katoličanom na Siciliji razkol, češ da se bo ustanovila stara Ljudska stranka, kakor jo je bil po prvi vojni organiziral don Sturzo.

Iz tega se spet vidi, da Fanfani ni kos deščini, ki jo je sprejel od De Gasperja. Mož je sicer odločen in poln pobud, a nima mo- drosti pokojnega voditelja.

HRUŠČEV GA JE OBJEL

Pred nekaj dnevi je dospelo v Moskvo veliko odposlanstvo Poljakov, kateremu načeljuje Vladislav Gomulka. Prišli so, da utrde in razširijo sodelovanje med obema deželama. Hruščev je poudaril, da so odnošaji med Sovjetsko Rusijo in Poljsko izvrstni ter postajajo »čedalje tesneši in globlji«.

Ob prihodu je Hruščev Gomulko prirčno stisnil v objem. Pred dvema letoma bi ga že bil najraje zadušil.

VOJNA NA OBROKE

Kitajski vojni minister je naslovil na prebivalstvo Formoze ali Taivana proglas, v katerem naznanja, da bodo Maovi komunisti obstreljevali otok Kemoj odslej samo še ob lihih dnevih. Malo je manjkalo, da ni v svoji človekoljubnosti povedal še to, kam bodo granate padale.

Vse skupaj je seve le politika, zakaj če bi Mao res tako zelo ljubil kitajske rojake

bi nanje sploh ne metal bomb, temveč se z njimi poravnal.

OBTOK LIRE

Ob koncu septembra je znašal obtok lire 1847 milijard in pol, v enem mesecu 14 milijard več kot prej.

S tem ni še rečeno, da je vrednost denarja padla, zakaj liro so tiskali tudi zato, ker je medtem postala trgovina živahnejša.

NARAVNOST V ZAKON

Iz Genove je prejšnji teden odplul parnik Sydney v Avstralijo. Na krovu je 70 mladih deklet, ki jadrajo po morju naravnost v sveti zakon. Z izseljenci so se spoznala in zaročila s pomočjo pisem ter se bodo poročila 19. novembra. Med njimi je tudi nekaj deklet iz naših krajev.

Bog jim daj mnogo sreče!

SMRT KOSI MED KARDINALI

Zadnjič smo pisali, da je takoj po pogrebnih svečanostih za Pijem XII. umrl 82-letni furlanski kardinal Costantini. Zadnjo soboto je pa iznenada pobrala smrt tudi 76-letnega ameriškega kardinala Mooneya.

Eno uro, preden je imel iti v konklave, je bil še vder in vesel. Obedel je v rimskem severnoameriškem duhovskem zavodu s Spellmanom in tretjim ameriškim kardinalom Mc Intyrejem. Nato je dejal, da se hoče še malo spočiti in se umaknil v svojo sobo. Tajniku je naročil, naj ga čez pol ure prebudi. Ko je ta stopil k postelji, se je kardinal že boril s smrtjo.

Njegovo truplo so z letalom prepeljali v Ameriko.

Novi papež Janez XXIII.

(Nadaljevanje s 1. strani)

To je bila za Roncallija prava šola. Poleg tega je v krajevnem semenišču predaval cerkveno zgodovino, vedo o cerkvenih očetih in apologetiko.

Leta 1914 je bil vpoklican in je kot vojaški kurat delil več ko tri leta vse tegobe navadnih vojakov na fronti.

Po vojni ga je Pij XI. poklical v Rim ter mu kmalu zatem zaupal mesto zastopnika sv. stolice v Bolgariji, kjer je ostal do l. 1935. V tem času se je Roncalli seznanil tudi s slovanskimi jeziki. Tako vemo, kako je pred nekaj leti silno presenetil skupino sovjetskih kinematografskih igralcev, ki so ga obiskali v Benetkah ter slišali iz njegovih ust ruščino.

De Gaullov prijatelj

L. 1935 je Pij XI. premestil Roncallija kot diplomatskega predstavnika v Carigrad, od tam pa l. 1944 v Pariz.

De Gaulle se je bil vrnil v Francijo in ni hotel imeti nobenih stikov s komerkoli je bil priznal Hitlerju pokorno vladno generala Pétaina. Zastran tega je pretrgal tudi zveze s predstavnikom Vatikana. Pij XII. je takoj zamenjal nuncijskega z Roncallijem, ki je v Parizu na mah izravnal nasprotja ter postal De Gaullov prijatelj.

To je bila prilika, ko je Roncalli pokazal izredno diplomatsko spretnost in obenem svojo spravljivo miselnost, polno razumevanja za tuje nazore. V tem je tudi eden izmed vzrokov, zakaj so kardinali po treh

dneh živahnih posvetovanj izvolili Roncallija za papeža.

Toda čeprav je bil postal velik gospod, l. 1953 je bil imenovan za patriarha v Benetkah in kardinala, je Roncalli ostal vselej preprost značaj. Vsako leto je šel na počitnice v rojstno vas, prebival v očetni hiši in se pomenkoval s kmeli po vaških cestah. Tako je storil tudi to poletje v avgustu.

Nenni in Roncalli

Druga poteza v osebnosti novega papeža je njegova poudarjena socialna usmerjenost, njegov močan smisel za navadno ljudstvo in za potrebe naše dobe.

Zelo značilna je na priliko poslanica, ki jo je l. februarja 1957 poslal občenemu zboru Nennijskih socialistov v Benetkah. Četudi je v njej obžaloval, da se marksisti ne bojujejo za preosnovo človeške družbe v duhu Kristusovih načel, je vendar imel za dolžnost, da je »po nauku apostola Pavla gostoljuben in dober (hospitalis et benignus)« ter jih je zategadelj pozdravil, želeč, da bi v Benetkah »bratje iz vse Italije sodelovali pri uresničanju idealov resnice, dobrote, pravice in mira«.

Če bi namesto današnjega papeža tako pisal kateri drug katoličan, bi ga marsikdo med »pravoverci« naših krajev ožigosal za filokomunisto, ki je sumljiv in nezanesljiv.

Prvi govor, ki ga je imel Ivan XXIII., je vseboval med drugim poziv na pravoslavne, v veliki večini Slovane, naj se združijo pod skupnim poglavarjem v enotno, vesoljno krščansko Cerkev.

NEPISMENOST V ITALIJI

Ministrski predsednik Fanfani je kot eno bistvenih točk postavil v vladni program neizprosni boj proti nepismenosti. Zato je vlada pred kratkim izdelala desetletni načrt, po katerem bo za razvoj šolstva država potrošila ogromne milijardne zneske.

To je bilo nujno potrebno, kajti nepismenost je bila od nekdanj prava nadloga Italije. L. 1901 je bilo v državi nič manj kot 13 milijonov 350 tisoč oseb, ki se niso zna-le podpisati. Po polstoletni borbi se je sicer posrečilo to število precej znižati, a ne v zadostni meri. Leta 1951 je statistika še vedno izkazovala 5 milijonov 456 tisoč analfabetov. Danes računajo, da je v Italiji okrog 5 milijonov nepismenih, to je 10 odstotkov.

Najhujše razmere vladajo seve v zaostalih pokrajinah na jugu. Sardinija šteje 22 odstotkov analfabetov, Bazilikata 29,1, Kalabrija pa kar 32,8, to se pravi, da je približno vsaka tretja oseba nepismena. V številnih vaseh na jugu sploh ne poznajo šole in kjer so, so nameščene v bednih ali neudravnih prostorih. Učitelji, v prvi vrsti začasni ali suplenti, ki tvorijo v Italiji skoro polovico učnega osebja, so slabo plačani.

Edino če si predočimo te razmere, lahko razumemo, kolike važnosti je boj, ki ga je začel Fanfani. Kako naj mirno gleda, da je danes v Italiji več ko 2 milijona otrok, ki so dopolnili 14. leto, a ne znajo niti brati niti pisati? Iz take mladine ne morejo zrasti zavedni državljani, zreli za demokracijo in sposobni, da z uspehom delajo v modernem gospodarstvu.

Slovenci so v tem pogledu mnogo na boljšem: število napismenih, če vštujemo tudi starce, znaša v našem narodu približno dva odstotka.

Slovenskim športnikom
v Trstu

V življenju mnogih ljudi in zlasti mladine zavzema danes šport tako pomembno mesto, da bi tukajšnje slovenske kulturne ustanove tega vprašanja nikakor ne smele zanemarjati ali podcenjevati. Današnja mladina se rada športno udejstvuje in, če jim tega ne omogočijo slovenska društva, pojde marsikateri slovenski mladinec med Italijane, kjer se pa prej ali slej odtuji svojemu narodu.

Po dolgi letih čakanja se na pobudo Pripravljalnega odbora v kratkem zberejo vsi slovenski športniki na Tržaškem na prvi slovenski športni dan. Ker gre za prvo večje slovensko tekmovanje, upamo, da se bo naša mladina polnoštevilno odzvala vabilu in s tem dokazala, da ima v sebi še mnogo življenjskih moči. Vemo, da naši mladinci ne manjka niti volje niti sposobnosti, temveč da ji za vsestransko športno udejstvovanje primanjkuje le pogoji in na žalost tudi materialna sredstva, brez katerih pa si ne moremo zamisliti bogvekakšnega napredka v športu.

Če se tržaška slovenska mladina doslej ni mogla smotrno športno izživljati, sta za to po našem krivi brezbriznost kulturnih društev in še v večji meri pretirana strankarska zagrizenost.

Pripravljalni odbor si je pa zadal nalogo, da v dosedanjem neorganiziranem športnem udejstvovanju vzpostavi red. Odbor je v prisotnosti predstavnikov večine društev in krožkov na Tržaškem izbral za prvo slovensko večje tekmovanje prostore PD Skamperle pri Sv. Ivanu samo zato, ker najbolj ustrezajo potrebam.

Razume se, da vsakega pravega športnika ne bo prav nič motilo, če so ti prostori last tega ali onega društva, ker bo na tem tekmovanju čutil le, da je slovenski športnik.

Da svoj načrt izvede, potrebuje Pripravljalni odbor pomoči vsakogar, ki sta mu pri srcu obstoj in napredek slovenske mladine na Tržaškem.

dt.

NOVICE

ZGODAJ SO ZAČELI

V Veliki Britaniji so ugotovili, da so že fantiči močni kadileci. Približno ena osmina šolarjev do 15. leta pokadi dnevno do deset cigaret. Šolska oblastva so prejela stroga navodila, naj proti temu nastopajo. Tudi pri nas bi kazalo ukreniti kaj podobnega.

TRI DEBELE GLAVE

Kakor že po drugih mestih so se tudi v Trstu in Gorici pojavili pred dnevi na zidovih lepaki s sliko treh glav s tumpastim smehljajem okoli usten in z znakom Kršč. demokracije tiskanim na čelu.

Znani »čudodelni bankir« Giuffrè je brž ugotovil, da so glave podobne njegovi in vložil tožbo komunistični stranki, ki je lepake objavila.

VSAK PO SVOJE

Medtem ko je truplo Pija XII. več dni ležalo v cerkvi sv. Petra, da bi mogle množice vernikov poslednjič videti sv. očeta, je na desettisoče ljudi klečalo v molitvi tudi na trgu pred stolnico.

Mednje so se pa vrinili obenem osebe s posebnimi nameni. Tu je nekdo ponujal »vse življenje sv. očeta za trideset lir«, tam je drugi kričal, da prodaja ploščo z živo besedo papeževca, na svoj račun so pa prišli tudi žeparji. Policija je zgrabila elegantno oblečeno mlado damo, ki je imela v torbici že več ukradenih listnic.

ZNAMENITI PLAVAČ

Že več dni plava preko Sredozemskega morja 35-letni Francoz Maurice Fondu. Upa, da bo 500 kilometrov dolgo razdaljo iz Toulona do severne Afrike premagal v 40 dneh.

Pred seboj potiska gumijast čoln s hrano in pitno vodo. Čez dan plava, ponoči spi v čolnu.

Mornarji, ki Sredozemsko morje dobro poznajo, menijo, da bodo velike ribe plavajočega norea — požrle.

LEPI OBIČAJ

V kraju Francofonte na Siciliji so neznan-ci polili z bencinom županstvo in zažgali poslopje. Iz plamenov so rešili le arhiv, najbolj so pa prizadeti uradi za občinske davke.

Ljudje so se hoteli najbrž rešiti pristojbin in davščin.

KDOR MORE

Amerikaneec Pavel Mellon je kupil na dražbi sliko francoskega mojstra Cézanna: »Deček z rdečim telovnikom«, za katero je plačal 385 milijonov lir.

Bolje bi bilo, da so milijardarji podpirali Cézanna, ko je bil še živ in revež. Umrli je v bedi l. 1906.

VOLITVE NA MADŽARSKEM

Dne 16. novembra bodo volitve v ogrski parlament. Kakšne bodo te »volitve«, si lahko predstavljamo. Izpadle bodo pač tako, kot hoče Hruščev. Ker je pa v državi še vedno preveč svojeglavih ljudi, se zdi, da prihodnja vlada ne bo čisto komunistična, temveč da bodo pritegnili vanjo tudi nekaj nekomunistov.

ABESINSKI IZVOZ

S širjenjem otroške ohromelosti se je odprl v Abesiniji nov vir dohodkov. Tam lovijo posebne opice, ker se iz njihovih žlez izdeluje cepivo proti paralizi. Vsak mesec odpošljejo v zdravilišča Evrope po 2000 takih opic.

Spet Albanci in Makedonci na dnevnem redu

(Nadaljevanje s 1. strani)

na Rusija. Vsi mogočni sosedje so iz tega ali drugega vzroka stalno ovirali zedinjenje.

Vsa krivda in cela teža zgodovinske odgovornosti pade to pot osebno na Stalina in njegove ožje sodelavce, ki še danes žive v Rusiji.

PRAVICA POSTANE NASILJE

Če se človek spomni, kako so bolgarski komunisti takoj po vojni govorili o Makedoncih in kako so vsakogar, ki jih ni priznaval za samostojen narod, zmerjali za nacionalističnega šovinista in nazadnjaka, se mora prijeti kar za glavo, čitajoč, kaj dandanašnji govore in pišejo voditelji iste stranke.

Član bolgarskega politbiroja Dimitri Ganev je n. pr. 22. septembra govoril na shodu v Razlogu takole:

»Od makedonskega prebivalstva (v Jugoslaviji) zahtevajo, da se odpove vsemu, kar je bolgarsko... Ljudstvo je bilo prisiljeno se odreči svoji materinščini«. Na kraju je Ganev objubil Makedoncem, da se bodo vrnili v okrilje Bolgarije.

Prej so potemtakem bili samostojen narod, sedaj so spet Bolgari, ki nimajo pravice uporabljati svoj jezik. In ves svet pri tem ve in sliši po radiu, kako se Makedonci stalno in povsod poslužujejo le svojega in nobenega drugega jezika.

Zakaj naj bi se svet kar naenkrat zavoljo tega razburjal? Makedonci naj govore tako, kot sami hočejo!

MEŠAJO SE CELO KITAJCI

Bolgarskim in drugim komunistom, ki so brali l. 1947 o Makedoncih v Rabotničeskem delu ter sedaj čitajo v istem listu ravno nasprotno, se mora res zavrteti v glavi. Kdaj so njihovi voditelji govorili resnico in kdaj neresnico?

Ravno tako kot bolgarski komunisti so se postavili na glavo svoje nekdanje nazoru tudi boljševiški prvaki, med njimi seve prvi Hruščev in njegovi sotrudniki.

Ni pa izključeno, da bodo veljaki v Moskvi prej ali slej še enkrat spremenili svoje prepričanje, in tedaj bodo Makedonci iznova samostojen narod s pravico do lastne republike. Vsi pravoverni privrženci doma in v inozemstvu bodo seve spet sledili smernicam iz Kremlja. Vse potemtakem ni odvisno od pravilnosti in resničnosti dejstev, temveč le od tega, kakšni so politični odnosi med Titom in Hruščevom, med Jugoslavijo in Moskvjo.

Najlepše od vsega pa je, da se danes vneto zavzemajo za »Makedonce« tudi Kitajci, čeprav je bila Mao Tse Tungu doslej Makedonija toliko važna kot — lanski sneg. Njegovo ravnanje služi le borbi proti Titovi vladavini, a je samo po sebi neresno.

I Tržaškega

DEVIN

V sredo prejšnjega tedna se je na ozki cesti, ki pelje v ribiško begunsko naselje pri Štivanu, zgodila prometna nesreča, pri kateri je zgubil življenje 44-letni pek iz Devina Peter Michelin. Z avtomobilom, na katerem je peljal kruh v begunsko naselje, se je z vso silo zaletel v tovornik ter bil na mestu mrtev. Kako je prišlo do tako hude nesreče, ni sicer mogoče natančno vedeti, vendar se zdi, da je voznika oslepilo sonce prav v trenutku, ko je z avtom pripeljal izza ovinka in ni zato videl tovornika, ki je prihajal z nasprotni strani.

Vest o tragični nesreči se je bliskoma razširila po vsej vasi in bližnji ter daljni okolici, saj so pokojnika vsi dobro poznali. Bil je mož res dobrega srca in je vsakomur, če je le mogel, pomagal.

Pokopali smo ga v četrtek. Na zadnji poti ga je spremlilo toliko ljudi, kot jih v Devinu še nismo videli. Pogrebne cerkvene obrede je opravil kanonik msgr. Gregorec ob asistenci številnih drugih duhovnikov.

Naj pokojniku Bog da večni mir in pokoj! Vdovi gospe Cveti Breclj, sinu Martinu ter ostalim sorodnikom naj Vse-mogočni pomaga prenesti neizmerno bol.

NABREŽINA

Prejšnji četrtek je bila v Nabrežini izredna seja občinskega sveta, ki je po daljši razpravi sklenil zaprositi notranje ministrstvo, naj proglasi obalni predel občine za tujskoprometno področje. Ta se ob morju razteza od Štivanja do nabrežinskega pristanišča, njegova severna meja pa teče vzdolž železnice Trst—Tržič, a obsega tudi vas Vižovlje. Seje se je udeležil tudi dr. Apollonio, predstavnik Urada za tujski promet v Trstu, ki je v kratkem govoru obrazložil pomen novega skepa, zlasti v zvezi z bodočo samostojno ustanovo za tujski promet, ki bo imela sedež v Sesljanu.

Svetovalci so nato razpravljali o sporu, ki je nastal med delodajalci in delavci v kamnoseški industriji. Ti so, kot znano, v zadnjem času že dvakrat stavkali, ker jim industrialci načejo povišati za 15% plač.

Ker je v nabrežinski občini okrog 350 kamnoseških delavcev in ker bi nadaljevanje spora moglo občutno škodovati gospodarstvu občine, je svet soglasno sprejel resolucijo, v kateri naproša ministrstvo za delo, naj posreduje, da delodajalci in delavci čimprej najdejo zadovoljivo rešitev.

DOLINA

Prejšnji teden se je sestal občinski svet ter med drugim razpravljal o stvarkah v kamnoseški industriji. Sprejel je resolucijo, v kateri poziva oblastva, naj vplivajo, da se spor čimprej poravnava.

Svetovalci so nato odobrili nakup novih naprav za anagrafični urad (1 milijon lir) ter dodelili 30 tisoč lir prispevka odboru, ki vsako leto prireja praznik grozdja. Zatem so izvolili novo volilno komisijo ter vzeli na znanje, da se je voda od 1. januarja letos povišala za 15 lir na kub. m (en kub. m vode stane sedaj 50 lir).

Določili so tudi preglednike računov za leto 1958, sprejeli nekaj sprememb v pravilniku za uporabo športnega igrišča v Boljuncu in tamkajšnjega javnega kopališča ter na koncu odobrili občinski obračun za leto 1957, ki ima 1 milijon 264 tisoč lir primanjkljaja, kar pojde v breme letošnjega proračuna.

II. Slovenski tabor

V nedeljo pa je bil v Dolini tako imenovani II. slovenski tabor, ki sta ga priredili Slovenska prosvetna matica in Slovenska prosveta iz Trsta. S to prireditvijo sta hoteli omenjeni organizaciji proslaviti 80-letnico slovitiga I. dolinskega tabora ter obenem obnoviti »dobo taborov«, ki naj ohranijo in učvrstijo pešajočo narodno zavest zamejskih Slovencev.

Na sporedu so bili številni govori, recitacije in ljudski plesi. Zvečer pa je Slovenski oder uprizoril veseloigro Ta veseli dan ali Matiček se ženi. Naj še omenimo, da je za udeležence bila ob 18. uri v dolinski cerkvi sv. maša, ki jo je daroval msgr. Jakob Ukmar.

DR. IVAN PLES

Prejšnji četrtek je v Devinu, kjer se je nahajal na kratkem dopustu, iznenada umrl dr. Ivan Ples, višji svetnik Trgovinske zbornice Ljudske republike Slovenije. Zadel ga je srčna kap v hiši, kjer je pred 72 leti zagledal luč sveta.

Dr. Ivan Ples izhaja iz ugledne in narodno zavedne družine iz Devina. Srednjo šolo je dovršil v Gorici, pravo pa na Dunaju. Tik pred prvo svetovno vojno je bil imenovan za sodnika v Tržiču in bil tako prvi in najbrž poslednji slovenski sodnik na tamkajšnjem sodišču. Po prvi svetovni vojni se je naselil v Ljubljani ter nastopil službo pri tedanji Zbornici za trgovino, industrijo in obrt. Vse življenje je torej pokojnik posvetil delu za slovensko gospodarstvo ter bil na tem področju priznan strokovnjak. Skoraj 10 let je tudi urejeval Trgovski list, glasilo Ljubljanske Trgovinske zbornice. Po drugi svetovni vojni je bil član domala vseh komisij, ki so sklepale sporazume o obmejnem prometu med Jugoslavijo, Italijo in Avstrijo.

Ivan Ples je bil mož izredno dobrega značaja. Kdorkoli se je pri njem oglasil, je bil lepo srejet in našel v njem prijatelja. Bil je zelo navezan na domače kraje in o njem lahko s pesnikom rečemo: »Ena se Tebi je želja spolnila; v zemlji domači da truplo leži!«

Pogreba, ki je bil v soboto, se je udeležila ogromna množica domačinov in Slovencev iz Trsta in Slovenije. Po cerkvenem žalnem opraviilu, ki ga je opravil devinski župnik, se je od pokojnika z izbranimi besedami poslovil g. Černe, predstavnik Trgovinske zbornice iz Ljubljane.

Naj pokojnik mirno počiva v štivanski slovenski zemlji. Bratu g. Leopoldu ter ostalim sorodnikom izrekamo globoko občuteno sožalje.

Virgilu Iščeku v spomin

OBRAMBA DOMAČE ZEMLJE

V Furlanski pogodbi je bilo določeno, da bo odslej oddajala izpraznjene kolonije v zakup Deželna zveza poljedelskih delavcev, v kateri so ogromno večino tvorili Italijani. Kolon se ne bo mogel več naravnost pogoditi z gospodarjem.

Te določbe so se Slovenci zelo prestrašili, ker bi se prav lahko zgodilo, da bo zveza

12.

Dr. E. BESEDNJAK

začela naseljevati v Brdih Italijane, medtem ko bi slovenski domačin moral iz dežele s trebuhom za kruhom.

Strah je bil več kot upravičen, kajti že leta 1921 so prihajale trumoma v naše kraje delovne sile iz notranjosti države ter izrivale Slovence iz služb. Tako se je dogajalo pri železnici, pošti in drugod.

V Furlanski pogodbi ni bilo nadalje nobenih jamstev, da bo kolonska pogodba ostala v veljavi tudi ob morebitni gospodarjevi smrti ali, če gospodar premoženje komu proda ali daruje. Kolon, ki izvršuje svoje dolžnosti, je hotel biti zavarovan za vso dobo pogodbe, ne pa da ga kdo lahko požene z zemlje.

To so bili glavni vzroki, zakaj je Kmetško-delavska zveza za Brda izdelala nov načrt za ureditev razmerja med veleposestniki in koloni. Pravičnejša določila osnutka so pa na žalost ostala mrtva črka, kajti že jeseni prihodnjega leta so se polastili oblasti v državi fašisti, ki so prišli na krmilo s pomočjo industrijskih in veleposestniških kapitalistov ter zato niso izvršili v Italiji agrarne reforme.

To je vzrok, zakaj je v naših krajih pod Italijo še danes kolonsko vprašanje nerešeno

SPOR S KOMUNISTI

Navzkrižje, ki je nastalo med dr. Tumo in Kmetško-delavskimi zvezami, ni bilo, kot vidimo, izrazito načelne prirode. Spor se ni tikal toliko vprašanja, **kako** naj se trenutno uredi razmerje med veleposestniki in koloni, temveč je šlo v prvi vrsti za to, **kdo naj odločuje pri dodeljevanju zemlje kolonom.**

V Furlanski pogodbi, ki jo je Tuma brez pridržka sprejel za izhodišče pogajanj, je bilo rečeno, da se zemljišča oddajo kolonskim družinam na predlog Deželne zveze poljedelskih delavcev, v kateri so imeli veliko večino Italijani.

Slovenski koloni so se zbal, da bodo veleposestniki to določilo izkoristili ter jim grozili z izgonom z domače zemlje, če ne bodo »pametni« in poslušni. Saj jim je že marsikateri veleposestnik tedaj žugal: »Če ti ni prav, bom pa postavil na tvoje mesto Kalabreža!«

Kmetško-delavske zveze so bile mnenja, da je ta strah utemeljen, ter so se zato z vsemi močmi uprle nevarnosti, da bi se že tedaj začelo priseljevanje tujcev na zemljo, ki je bila več kot tisoč let domačija Slovencev. Kako pravilno je bilo gledanje Kmetško-delavskih zvez, so dokazali poznejši dogodki, ko je Mussolini začel s pomočjo banke Treh Benečij po načrtu kolonizirati slovensko in hrvatsko zemljo po vsej Julijski krajini.

(Nadaljevanje na 5. strani)

— DOPISI iz Goriške —

OBČINSKI SVET

Zadnja seja goriškega mestnega sveta v sredo prejšnjega tedna se je pečala v prvi vrsti z obračunom mestnih podjetij za leto 1957. Poročilo je podal podžupan dr. Poterzio. Razprava je bila mirna in stvarna, hrčkone tudi zaradi tega, ker seji nista prisostvovala ljubitelja dolgih in preživanih razprav, svetovalca Pedroni in Battello.

Dr. Poterzio je med drugim poudaril, da izkazuje obračun skoro 2 milijona več čiste dobička kot v l. 1956. Omenil je, da so mestna podjetja v letu 1957 poskrbela tudi za napeljavo vodovoda na Oslavju in v spodnjem delu Štmavra.

Ker so se stroški za dobavo vode iz Mrlice v Jugoslaviji v preteklem letu znatno povečali, so mestni podjetja sklenila zgraditi za Gorico lasten vodovod. V ta namen je država že odobrila prispevek 300 milijonov lir.

Po poročilu se je razvila živahna razprava, ki so se je udeležili razni svetovalci. Vsi so se laskavo izrazili o dobrem gospodarstvu mestnih podjetij. Saj je celo komunist Batti ugotovil, da je uprava mestnih podjetij dokazala, kako je tudi občinsko gospodarstvo lahko uspešno, kadar ga vodijo dobri upravitelji. Občinski svet je izrekel vodstvu podjetij in nameščencem pohvalo.

Najprej se je oglašil dr. Sfiligoj, ki je želel zlasti vedeti, kdaj bodo napeljali vodovod tudi v zgornjem delu Štmavra, na Gradiškuti, v ulici Scogli na Solkanskem polju in podaljšali oslavske vodovode do Števerjana. Dr. Sfiligoju in drugim svetovalcem sta dala zaželeno pojasnila ravnatelj podjetij Rigonat in župan dr. Bernardis. Iz pojasnila zveemo, da je podaljšanje vodovoda v zgornjem delu Štmavra in zgradnja vodovoda na Gradiškuti zavlekel urad za vode v Benetkah. Ti dve javni deli bodo dokončali v prihodnjem letu. Načrt za napeljavo vode v ulici Scogli je že izdelan. Kar se tiče podaljšanja oslavskega vodovoda do Števerjana, je župan izjavil, da bo treba v ta namen zgraditi še eno vodno črpalko in nov vodni zbiralnik. Z gradnjo vodovodnih naprav pa bi morali pričeti v letu 1963.

TRŽAŠKO POROTNO SODIŠČE V GORICI

Čitatelje smo pred časom že obvestili o obtožbi 22-letne Klementine Saurin in njene matere Alojzije zaradi umora nezakonkega otroka. Sodnijske obravnave v ponedeljek in torek prejšnjega tedna se je udeležila skoro vsa Placuta, da so v porotni dvorani ljudje komaj dihal.

Sodišče je razglasilo za obe obtoženki po štiri leta zapore, jima poleg tega odvzelo za pet let državljanske pravice ter jima naložilo plačilo sodnih stroškov.

Obtoženki sta na razpravi zanikali vsako krivdo, priča zdravnik dr. Rossi je pa ugotovil, da je bil novorojenček težek 4 kg in 250 gr., velik pa 55 cm ter sposoben za življenje.

Porotno sodišče je zaslišalo kot pričjo tudi dr. Rutarja, ki je Klementino pregledal tretje 20. februarja nekaj ur pred umorom.

Glavna obremenilna priča proti obtoženkama pa je bila solastnica hiše na Placuti in sostanovalka Angela Carozza, rojena Borelli, ki je poslala svojega gluhega moža na kvesturo, da jo je obvestil o prežalostnem dogodku. Zato je branitelj dr. Ascoli prav sto-

ril, ko je sodišče opozoril, naj se ne zanese preveč na njene izpovedbe, ker je s Klementino materjo živela v trajnem sporu.

Že svoj čas je Novi list ostro zavrnil nedopustno besedičenje nekaterih šovinističnih placutarskih žensk, ki so stroge kazni izkoristile, da žalijo vso slovensko manjšino. Kakor je poročalo italijansko dnevno časopisje, je isto storil tudi dr. Marsi. Njegovi dve izjavi sta se glasili: »Njuno (to je obeh obtoženek) upiranje logiki je treba iskati tudi v njihovi narodni pripadnosti«. Prav grdo je je tudi trdil, da »je bilo zadržanje dr. Rutarja vsaj čudno, morda zaradi molčeče solidarnosti z obema obtoženkama, ki izhaja z narodnostne solidarnosti, in ker jima ni dal nobenega pravega nasveta«.

Takih izjav ni mogel nihče pričakovati iz ust moža z dolgoletnim sodnijskim in odvetniškim izkustvom. Odvetnika dr. Ascoli in dr. Blessi sta poudarila v svojih obrambnih govorih, da ne zasluži pričevanje Marije Borelli prevelikega zaupanja. Proti obsodbi sta vložili obsojenki priziv, o katerem bo odločalo porotno sodišče v Trstu.

Z OSLAVJA

Prejšnji teden se je pri nas zaključila trgateg. Z letošnjim pridelkom smo še kar zadovoljni, čeprav je toča v spodnjem delu naše vasi stolkla precej grozda, tako da je bilo mnogo gnilih jagod. Kapljica bo pa dobra. To vedo zlasti vinski trgovci, ki se za most zelo zanimajo in ga pridno kupujejo. Prodajajo ga pa le vinogradniki, ki nimajo dovolj sodov. Drugi ga pa bodo prodali šele po sv. Martinu.

V Novem listu smo že izrazili zadovoljstvo, da so asfaltirali pokrajinsko cesto v spodnjem delu Oslavja. Ob zadnjem deževju smo pa ugotovili, da je treba urediti tudi občestne kanale. Voda namreč sedaj odteka kar v vinograde, kar nam povzroča precejšnjo škodo. Zato naprošamo pokrajinsko upravo, naj odtek vode tako uredi, da ne bomo imeli škode.

IZ JAMELJ

Pred nedolгим smo v Novem listu poročali, da je doberdobska občina oddala gradnjo nove osnovne šole v naši vasi nekemu podjetju iz Tržiča. Upali smo, da bodo začeli z gradnjo takoj in da bo šola že pred zimo pod streho. Sedaj pa pravijo, da je prišlo do novih težav zaradi nakupa stavbnega zemljišča. Novo šolsko poslopje naj bi se namreč zgradilo med cerkvijo in vojašnico financarjev na cerkvenem zemljišču. Županstvo se je že pred časom pogodilo za odkup tega zemljišča za ceno 200 tisoč lir: sedaj pa zahteva cerkvena uprava pol milijona lir. Naš župan se je medtem že pozanimal, kako naj bi se ta ovira odstranila. Bojimo se pa, da se bo gradnja šole precej zavlekla, kar pa mora občinska uprava s pomočjo prefekture na vsak način preprečiti.

SLAVJE GORIŠKEGA DUHOVNIKA

Šestdeseto obletnico mašništva je v torek obhajal v Gorici kanonik in dekan stolniškega kapitlja msgr. dr. Tarlao. Slavljenec so bratje in slovenski goriški verniki želijo, da bi po božji volji doživel tudi še nadaljnji jubilej. Slavljenec se je rodil v Gradežu leta 1873, novo mašo je pel v Rimu 28. oktobra 1898.

Virgilu Ščeku v spomin

(Nadaljevanje s 4. strani)

O ZASEBNI LASTNINI NA ZEMLJI

Na Tržaškem, kjer ni bilo kolonata, je pa bil naš spor s komunisti zares čisto načelnega značaja.

Oni so zastopali stališče, da je zasebna lastnina na proizvodnih sredstvih izvor vsega socialnega zla, in so zato imeli za svojo dolžnost, da odpravijo, ko pridejo na oblast, po zgledu Sovjetske zveze tudi zasebno lastnino na kmečki zemlji.

Mi se, kot je dr. Bitežnik razložil v Edinosti, temu nismo upirali, ker bi bili nekaki oboževalci nedotakljivosti zasebne lastnine. Saj smo vedeli, da so prvo državo v zgodovini, ki je v gospodarskem pogledu slovela na načelih kolektivizma ali komunizma, organizirali jezuiti v Paragvaju; v sv. pismu smo brali, kako so bile prvim kristjanom vse dobrine skupne, in vedeli smo tudi, da je v cerkvenih redovih odpravljena do skrajnih podrobnosti sleherna zasebna lastnina.

Razlastitvi kmetov smo se protivili ne le zavoljo tega, ker je bilo temu odločno nasprotno vse kmečko ljudstvo, temveč zlasti zato, ker bi bil tak gospodarski prevrat v danih zgodovinskih pogojih v očitnem navzkrižju z javno blaginjo, ki je bila za Kmetško-delavsko zvezo vrhovno ravnilo njihovega dela in ravnanja.

INŽ. GUSTINČIČ IN IVAN REGENT

Na shodih, ki smo jih 13. februarja priredili v Povirju in Sežani, sva se Virgil Šček in jaz zaradi agrarnega programa prvič javno srečala z voditelji tržaških komunistov.

Ko sem v Povirju govoril o razmerah v Sovjetski Rusiji ter pojasnjeval, da je eden izmed bistvenih ciljev boljševikov socializacija zemlje, je inž. Gustinčič ugovarjal, češ da zavijam dejstva in ne govorim resnice.

Inženirju sem odgovoril na shodu in zatem še v Edinosti. V uvodniku sem dobesedno navedel prvi člen »Osnovnega zakona o socializaciji zemlje«, ki je na Ruskem stopil v veljavo septembra 1918: »Vsaka lastninska pravica na zemlji, na zakladih zemlje, na vodah, na gozdovih in na naravnih bogastvih zemlje je v okviru Federalistične socialistične republike ruskih sovjetrov odpravljena.«

V zameno, sem dejal, je država v 39. členu dovolila kmetom, da smejo nasloviti na oblastva posebne prošnje za uporabo zemlje, ki očitno ni več njihova last. »Zakaj lepa bi bila, da bi kmet moral vlagati prošnjo za uporabo zemlje, če je njegova. Edino kolon in najemnik prosi, ne pa gospodar. Ali mislite, g. inženir, da je kmet lastnik zemlje, če mu država lahko prepove obdelovanje posestva in ga da drugemu?«

Popolnoma drugače je pa nastopil na shodu v Sežani Ivan Regent. »On je jasno in določno izjavil,« sem napisal v Edinosti »da hočejo komunisti vsako lastnino odpraviti. On se ni bal in se ni obotavljal. Kmetje iz Povirja in drugih vasi zdaj vedo, kdo zavija in kdo ne zavija.«

(Nadaljevanje)

POPRAVEK

V zadnji številki se je v sestavku »Virgilu Ščeku v spomin« vrnila pomota. V poglavju »V sporu z dr. Tumo« se 2. stavek pravilno glasi: »Na sestanku zaupnikov« in ne zastopnikov, kot smo pomota objavili.

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

Znano je, da naši kraji niso bogve kako rodovitni. Zelo trdo morajo kmetovalci pri nas garati, da se s pridelki lahko preživijo od 2 do 3 mesecev v letu. Če je vreme deževno, so pridelki še manjši, ker voda odnaša rodovno zemljo in se kaj kmalu prikažejo skalnata rebra. Od dežja izprano zemljo je zato treba zboljševati s hlevskim gnojem in drugimi gnojili, ker tudi zemlja nič ne da, če ji kmet ničesar ne nudi. Človek bi mislil, da naši ljudje to preprosto resnico sicer poznajo, a jo na žalost premalo upoštevajo. V zadnjih tednih, ko so furlanski kmetovalci trošili gnoj po njivah, so ga premnogi pri nas prodajali, kot da bi ga domača zemlja ne potrebovala. Furlanski prekupčevalci prihajajo v naše vasi s tovorniki, da nakupijo gnoj za svoje že tako rodovitnejše njive.

Plačujejo ga po 100 lir za stot in ga naprej prodajajo okrog Ogleja in Červinjana kmetom po 300 lir. Če se furlanskim kmetom izplača gnojiti njive z gnojem, za katerega morajo plačati 300 lir za stot, bi ta gnoj toliko bolj zalegel našim njivam, ki so žal prepuste in zato slabo rode. Naši kmetje bi morali vedeti, da je gnoj zlato in da ga je treba zato po pameti rabiti. Tistim, ki ne spametno prodajajo, moramo povedati, da jih tiste borne lire, ki jih zanj dobe, ne bodo rešile pred bedo, ker jim lačna zemlja ne bo mogla drugo leto roditi, če njene plodne sile ne okrepijo z dobrim gnojenjem. Prepozno bodo spoznali modrost naših dedov, la stopa beda v hišo, ko gre gnoj od hiše.

Pred nekaj dnevi je dobri znanec čitateljev Novega lista g. Jožef Jusič iz Klenja praznoval 103. obletnico rojstva. Še vedno je močan in zdrav. Najraje pripoveduje mlademu svetu zanimivost, da so ga pri naboru leta

1875 »skartirali«, ker je bil slabič. Danes pa je še krepak in čil, da mu ni enakega v vsej pokrajini.

Na zadnji seji je naš občinski svet rešil nekatere važne zadeve. Tako je zlasti odobril izdatke za razširitev pokopališča v Šempetru Slovenov ter za zgradnjo dveh šol, osnovne v Gorenjem Brnasu in srednje v Šempetru. Razpravljal je tudi o podjetju, kateremu bo poveril popravo cest, ki so bile hudo poškodovane ob zadnjih neurjih.

IZ TAJPANE

Vrata osnovnih šol v naši občini so se zopet odprla. Na več naših šolah je bilo tudi letos nameščenih več novih učiteljev. Vseh jih je enajst. Da učitelje stalno zamenjujejo, nismo prav nič zadovoljni, saj poučujejo na naših šolah skoro vedno sami suplenti, ki jih menjajo celo med šolskim letom. Od 11 učiteljev je samo eden domačin, čeprav so pri nas še trije domačini, ki že leta in leta čakajo, da bi bili nameščeni na kaki šoli. Upravičeno jih zato kuha jeza, ko vidijo na naših šolah učitelje iz oddaljenega Vidma in celo iz Neaplja, medtem ko ležijo njihove prošnje zaprašene na kaščah šolskih uradov. Po naši pameti bi morali imeti prednost do nameščenja domači učitelji, ne le zato, ker so domačini, marveč še bolj zaradi tega, ker najbolje poznajo značaj in dušo otrok. Med učitelji je tudi precej takih, ki se vsak dan vozijo do šole z motornimi vozili in z avtobusom in, če je slabo vreme, večkrat sploh ne pridejo v šolo.

Šolsko skrbništvo bi moralo zadevo dobro preučiti in jo pravilno rešiti. Najprej naj se pri nas zaposlijo domači učitelji in potem šele tisti iz tujih krajev. Za vso stvar bi se morali pobrigati tudi naši občinski pogla-

varji, če jim je res kaj za to, da se naši otroci v šoli kaj nauče. Sodimo, da bi se morala z našim stališčem strinjati tudi vsa razsodna šolska oblastva.

IZ SREDNJEJA

Našo občino in vso okolico je hudo presunila vest, da se je pred kratkim v Belgiji ponesrečil 21-letni domačin Aldo Florjančič. Fant se je na motornem vozilu peljal z dela proti domu, zavozil s ceste in se do smrti pobil. Pokojnik je odšel pred kratkim v Belgijo, kjer je delal v rudniku. S počenim, čeprav napornim delom, si je hotel ustvariti lepšo in boljšo bodočnost, a prometna nesreča mu je prekrizala račune in oropala pomoči njegov dom. Mladi Florjančič je že deveti naš rojak, ki ga je smrt zadnje čase dohitela v Belgiji.

Sorodniki bod bržkone poskrbeli, da prepeljejo njegove telesne ostanke domov, da bo mirno počival v rodni grudi. Mlademu ponesrečencu naj sveti večna luč! Sorodnikom izrekamo globoko sožalje.

SMRT PLEMENITE GOSPE

V torek je umrla gospa Slavica iz znane in ugledne Jalnove družine v Beli peči. Pokojna je bila vzorna mati, skrbna gospodinja in plemenita gospa. Še pred nekaj meseci je bila čila in zdrava, nenadoma so pa zdravniki ugotovili, da ima zahrbtno bolezen. Sprva so vsi upali, da je ta lažjega značaja, toda kasneje se je izkazalo, da ni pomoči. Pretekli torek je gospa izdihnila svojo blago dušo. Številni prijatelji in znanci zavedne Jalnove družine na Goriškem, v Kanalskem, na Tržaškem in v Sloveniji so sprejeli žalostno vest z globoko občutenim sožaljem. Prepričani so, da jim bo Vsemogočni lajšal žalost ob spominu na plemenito in blago gospo, ki je toliko dobrega storila v svojem kratkem, a vzornem življenju.

Izrazom sožalja se pridružujeta uredništvo in uprava Novega lista!

55

V SONCU in senci

(Usoda Habsburžanov)

R. B.

Elizabetha se je mudila na obisku v Londonu, ko je zvedela, da se je sin zaročil z belgijsko princezino Štefanijo. Cesar je tako ukazal, ko je imel sin 21 let. Na povratku se je Elizabetha ustavila v Bruslju, da bi spoznala svojo snaho. Na postaji sta jo pričakovala Rudolf in petnajstletna Štefanija: še otrok v dolgem krilu, neizkušen in »provinciolen«, kot so se izražali Dunajčani.

Po štirinajstih mesecih zaroke so tisoči in tisoči podložnikov zijali po dunajskih ulicah cesarski sprejod. Rudolf je prineljal nevesto domov. Toda že takrat se je cesarjevič naveličal žene. Štefanija je bila res dolgočasno litje, ki se je zanimala le za obleke in za dvorne čenče. V Rudolfu je pa že takrat vse vrel in kipelo. Želel si je dejavnosti in, da bi se v javnosti uveljavil.

Oče in sin — dvoje svetov

V želji, da bi nekaj pomenil, je naletel na trd odpor očeta. Rudolf se je zavedal, da je dedič velikega cesarstva. Rad bi se bil za svojo nalogo pripravil, toda Franc Jožef ga je stalno odriaval od državnih poslov.

Rudolfov značaj je bil v marsičem podoben Maksimilijanovemu. Oba željna znanja, prijateljstva z ljudskimi množicami, ki sta jim želela pomagati z naprednimi reformami. Maksimilijan je bil bolj ženske nravi in je kmalu podlegel bratovi oblastnosti. Rudolf pa se je očetu upiral; kritiziral je njegovo samodržstvo. Spoznal je, da je avstroogrška monarhija prav zato zaostala za modernimi velesilami. Svoje liberalne misli je brez podpisa izražal v listu Neues Wiener Tageblatt, s katerega urednikom Moritzem Szentsom ga je vezalo tesno prijateljstvo. Svoje sile je hotel sprostiti tudi kot pisatelj in znanstvenik. Prevzel je izdajo obsežnega dela Avstroogrška monarhija v besedi in podobi, opisoval je svoja potovanja in je slovel kot izvedenec v ornitologiji (ptičjeslovju).

Cesar je dobro poznal, da se v sinovem sreču kuhajo liberalne ideje. Zato je tajna policija dvakrat bolj zasledovala vse prestolonaslednikove korake. Oče ga je imenoval za generalnega nadzornika pehote, da bi ga

drugam usmeril. Rudolf pa se je smejal temu visokemu činu, ki je imel nalogo nadzorovati, ali so si vojaki vsako jutro svetlo položili čevlje. Cesar je v paradnih pregibih in svetlih uniformah videl višek, sinu pa je prazno vežbanje polkov presedalo.

Obsojal je tudi cesarjevo in Taaffejevo politiko do narodov Avstrije.

Oba sta v notranji politiki uporabljala načelo: vse narode v državi je treba držati v stalni enakomerni nezadovoljnosti. To se pravi, da je treba izigravati enega proti drugemu, zlasti Čehe proti Nemcem, Slovane proti Italijanom. Rudolf je pa izrazil mnenje: »Zame pomeni sovraštvo med narodi veliko nazadovanje; vsi nazadnjaki pa prav to sovraštvo podpihujejo«.

Pasti nastavljajo

V konservativnih krogih in v ožji cesarjevi okolici so čutili, da je prestolonaslednik zanje prava nevarnost. Obdali so ga z vohuni celo v lastnem domu. Odpirali so njegova pisma, da si že ni več upal uporabljati pošte in je moral pisma pošiljati po zaupnih sleh. Kljub nevarnosti je svojim nasprotnikom olajšal vohunstvo, ker je vedno bolj javno obsojal zgrešeno državno notranjo in zunanjo politiko. Splošno je bilo znano, da nasprotuje Nemčiji in da mu je bližja Francija.

(Dalje)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Nobelova nagrada za pogum

Letošnjo Nobelovo nagrado, najvažnejšo in najbogatejšo na svetu, (letos je znašala 41.420 dolarjev) je prisodila švedska Akademija znanosti in umetnosti za leto 1958 ruskemu pisatelju Borisu Pasternaku. Podelila mu jo je zlasti za roman Doktor Živago, ki je izšel v prevodih že v tujih jezikih, ne pa v izvirniku. Kot znano, ga je izdala najprej založba Feltrinelli v Milanu. Zakaj ga je dobil v roke najprej ravno ta italijanski založnik, je težko reči, a prav gotovo je soodločalo pri tem tudi dejstvo, da ima Pasternak za ženo brihtno Italijanko in da je imel zaradi tega v zadnjih letih pogosto italijanske goste.

POGUMEN GLAS V RUSIJI

Mnogi ljudje z veliko književno kulturo in dobrim okusom so bili navdušeni nad romanom Doktor Živago, ne da bi bili pomislili na to, da bo pisatelj dobil zanj Nobelovo nagrado. Roman je nedvomno v umetniškem pogledu nadpovprečno delo. A vprašanje je, ali bi bil dobil pisatelj zanj tudi v drugačnih okoliščinah Nobelovo nagrado. Če bi ga bil objavil kak ruskí emigrantski pisatelj ali pisatelj kake zahodne države, bi ga morda tudi prevajali, a še zdaleč, bi ne bil tako zanimiv in privlačen. Glavni mik romana je namreč v tem, da ga je napisal Rus znotraj meja sovjetske države. V njem je namreč upal prikazati rusko revolucijo in tisto, kar ji je sledilo, v novi luči in vse prej kot v uradni obliki: Popisal jo je tako, kot jo je v resnici občutil in kot so jo občutili mnogi ruski izobraženci, ki so šli s komunisti v boj proti stari reakcionarni vladavini, a so se počasi razočarali, ko so opazili vedno večjo razliko med ideali oktorske revolucije in prakso, ki je sledila. Tedaj so se mnogi umaknili vase, a na zunaj so vendarle ponavljali gesla vladavine in hvalnice oblastnikom kot vsi drugi, da bi se ne zamerili in da bi jih ne vzeli na piko ter poslali na prisilno delo v Sibirijo. Le malo jih je bilo, ki bi si upali pokazati svoje mišljenje tudi na zunaj in ga izraziti z besedo. A med temi je bil Boris Pasternak.

Ker ni hotel ponavljati zvonečih, a praznih fraz, se klanjati oblastnikom, ki jih je v srcu zaničeval, in živeti v okolju, v katerem je bila glavna čednost in modrost hlinjenje, se je umaknil na deželo, v svojo hišico v vasi Perepotkino, okrog 60 km od Moskve, in preživljal sebe in svojo družino s prejavanjem klasičnih del iz nemščine in angleščine. Zraven je pa tudi pisal pesmi in prozo, četudi ni bil gotov, ali bo lahko kaj objavil, ker je v svojih delih iskreno in pogumno izražal tisto, kar je čutil in mislil.

PONOS RUSKE KNJIZEVNOSTI

Kako zelo neodvisno mišljenje si je kljub vsemu pritisku Pasternak ohranil in kako pogumno se izražal, pričajo tako odstavki v Doktorju Živagi, kot je n. pr. tale: »Nesvobodni ljudje vedno idealizirajo svoje suženjstvo. Tako je bilo v srednjem veku. Živago ni mogel prenašati političnega mysticizma sovjetske inteligence«. Takò piše o svojem junaku, a jasno je, da je tisti dr. Živago on sam.

Dr. Živago tudi pravi, da večina ljudi v Sovjetski zvezi živi dvojno življenje. »Večina od nas je prisiljena živeti v stalni in sistematični dvoličnosti«, piše Pasternak in polaga te besede v usta svojemu junaku. »Toda zdravje postane nazadnje izpodkopeno, če je človek dan za dnem prisiljen govoriti, česar ne čuti, hvaliti tisto, kar zaničuje, in se veseliti tistega, kar ne more prinesiti drugega kot revščino.«

Druge glavna oseba v romanu, Lara, pa takole pravi o osebni celovitosti človeka v Sovjetski zvezi: »Z revolucijo je vdrla v Rusijo laž. Ta pa je ve-

lika nesreča, korenina vsega zla v bodočnosti in pomeni izgubo zaupanja v vrednost osebnega mnjenja...«.

V Stalinovem času se je držal Pasternak v svoji hiši na kmetih. Stalin je prepovedal založbam objavljati njegova dela, a drugače ga je pustil na miru, baje zato, ker je prevedel v ruščino zbirko georgijskih ljudskih pesmi. Od leta 1944 do leta 1954 ni Pasternak ničesar objavil, a njegove pesmi so krožile natipkane med študenti v Moskvi in Leningradu. Sele leta 1954 je objavil v leningrajski reviji Znamja deset pesmi, ki so navdušile mnoge bralce, ker je v njih čudovito izrazil svojo tesnobno ljubezen do nesrečne domovine. Leta 1956 pa je dokončal roman Doktor Živago, katerega je pisal deset let. Neki član švedske Akademije ga je označil za »enega največjih filozofskih romanov našega časa«.

STARINOSLOVCI ZBORUJEJO

V Rimu so pred tedni zborovali klasični arheologi ali starinoslovci iz vsega sveta. Na njihovem sedmem kongresu je bilo navzočih nad tisoč strokovnjakov iz najrazličnejših držav. Na učenjaški zbor sta bila povabljeni tudi dva Jugoslovana, in sicer vseučiliški profesor Josip Klemenc iz Ljubljane in dr. Mihovil Abramčič iz Zagreba. Prvi je na zborovanju predaval o staroveških spomenikih iz Sempetra pri Celju, drugi pa o izkopaninah na otoku Visu v Jadranskem morju.

Zapiski pod črto

23. oktobra: Vzdignil se je en sam, osamljen človek proti mogočni velesili in ji vrgel v obraz rokavico, roman Doktor Živago. Morda bo v tem dvoju fizično in morda tudi psihično podlegel, toda moralno bo zmagal. O tem ni nobenega dvoma. To čutim tako, kakor sem čutil tisti veliki teden 1941, da bosta zmagali svoboda in pravica in ne oklepne nemške vojske, ki so se valile mimo mene po dolenjskih cestah in ob pogledu na katere mi je šlo na bruhanje.

Upam, da Pasternak ni in ne bo postal simbol, ampak da je le prvi znak, da se v Rusiji dogaja nekaj realnega. Nekaj se je gotovo premaknilo, v ledu je nastala razpoka in iz zamrle zemlje je vzklija prva cvetka. Morda jo bo že jutri spet pokril led, toda pokazala je, da led ni tako debel, kot smo mislili. Bliža se duhovna pomlad in pomladi se ne more nihče ustaviti, niti ukazi, grožnje in sramotenje Pravde. V ruskih pisateljih se pojavlja kriza vesti in ta kriza je za sovjetsko diktaturo nevarnejša kakor NATO. Fadejev se je pred leti ustrlel, ker ni imel poguma pogledati resnici v obraz. Če bi bil pogumnejši, bi bil mogoče tudi on napisal kakšnega Doktorja Živago.

Pred dvema letoma smo bili polni občudovanja do madžarskih pisateljev, občudovanja, ki so ga več kot zaslužili. Toda v svojem odporu proti nasilju niso bili sami. Krepila jih je zavest, da je z njimi vse ljudstvo in da so le njegovi glasniki. Pasternak pa je z zdaj sam. Ob njem je le njegova žena, morda otroci in kakšen prijatelj. Okrog njega pa dvesto milijonov sovražnih ljudi ali bolje takih, ki se morajo delati sovražne, da bi se sami ne zamerili. In ta občutek osamljenosti mora biti strašen. Človek, ki je kljub temu tvegati, da je povedal nekaj resnice, je vreden največjega spoštovanja zaradi svojega poguma in je res zaslužil Nobelovo nagrado. Odkupil je pred svobodoljubnim svetom ves svoj narod, četudi ga bo narod za to kamenjal.

Kako klavrne postavbe so v primeri z njim tako imenovani pisatelji, ki pišejo, kakor pač drugi že od njih, da bi si zagotovili pokojnino in štirinajst dni počitnic v »pisateljskem domu« na obali Črnega morja.

26. oktobra: Milan Šega je objavil v Slovenskem poročevalcu precej obširen članek o hrvaškem pesniku Silviju Strahimiru Kranjčeviću in zaključil z besedami, da mu daje vse to, kar je delal, »trajno in veljavno mesto v naši književnosti«. Začudilo me je, da tudi Šega nima več jasnih pojmov o »naši knji-

SVOBODA BESEDE

Mladi poljski pisatelj Marek Hlasko je izzval obširne razprave v slovstvenem svetu. V začetku oktobra mu je zapadel potni list in zato bi se bil moral vrniti na Poljsko. Petindvajsetletni pisatelj, ki živi trenutno v Nemčiji, je pa vrnitev odklonil, ker ga doma napadajo zaradi njegovih del Pokopališče in Osmi dan v tednu. Iz tega romana so povzeli tudi film, za katerega je poljska vlada hotela, da bi ga na beneškem festivalu prepovedali, kar pa ji ni uspelo. Obe povesti opisujeta sedanje razmere na Poljskem.

NOVE NOBELOVE NAGRADE

Švedska akademija znanosti je podelila letošnjo nagrado za fiziko trem sovjetskim učenjakom: profesorju Cerenkovu in njegovima asistentoma Franku in Tammu. Nagrado za kemijo je pa dobil Anglež Frederick Sanders za raziskovanja proteina in

• Jugoslavija in Poljska nameravata razširiti svoje kulturno sodelovanje z gostovanjem univerzitetnih profesorjev in študentov ter z gledališkimi in baletnimi gostovanji. Predvideni so tudi obiski filmskih umetnikov, koncertna gostovanja in izmenjava režiserjev.

• Državna založba Slovenije bo izdala Lermontova pesnitev Demon v prevodu Mileta Klopčiča ter »Balado o kaznilnici v Readingu« Oskarja Wilda v prevodu Josipa Vidmarja.

• Pričakovati je, da v kratkem izide prvi del velikega slovarja makedonskega jezika, ki ga pripravlja Institut za makedonski jezik pri škopski filozofski fakulteti. Slovar bo obsegal okrog 50.000 gesel. Omenjeni zavod izdaja tudi revijo Makedonski jezik.

ževnosti«. Jugoslavijo sestavljajo namreč štirje narodi, od katerih ima vsak svojo narodno književnost, ki se ji nikakor ni pripravljeno odpovedati in jo goji z resnično ljubeznijo. Možno je govoriti o skupni državi štirih narodov, čeprav imajo vsak svojo republiko, a ne o skupni književnosti. Pisati o hrvaški književnosti in jo označevati z izrazom »naša književnost« pomeni dejansko zastopati teorijo o enem samem jugoslovanskem narodu z enotno književnostjo, kar je nasprotno duhu in ciljem osvobodilnega boja jugoslovanskih narodov in jugoslovanski ustavi, ker je imel ves osvobodilni boj z ogromnimi žrtvami, ki jih je zahteval, smisel prav v tem, da so se ti narodi bojevali za svoj obstoj; ali pa se Milan Šega smatra za hrvaškega pisatelja, potem pa bi moral bralcem to pojasniti, da ne bo pomagal ustvarjati splošne zmede v pojmi. Njegovo pisanje ima lahko samo enega teh dveh smislov.

Toda prvi teh dveh smislov bi pomenil likvidacijo slovenske književnosti in s tem slovenstva, drugi pa, da je Milan Šega obupal nad pisanjem za Slovenec in se odločil za eksistenco hrvaškega pisatelja. Rad bi vedel, ka je imel pri tem v mislih.

28. oktobra: Ko sem hotel vzeti nocoj v roke neki milanski dnevnik, sem ugotovil, da mi ga niso prinesli. Pozabili so. Trafikantka v bližini je imela prej najetega starega moškega, da je raznesel časnik naročnikom, a pred kratkim je umrl in od tedaj ni več prave točnosti v dostavljanju listov. Starček pa je bil točen kot ... točna ura. Ob pol devetih zjutraj so bili listi pred vrati in hkrati nam je prinesel gor tudi mleko, ki ga je pustil mlekar pred vrati. Bil je zelo prijazen in vljuden možiček. Ze za prijazno besedo se je zahvaljeval. Za božič je dobil nagrado, a vedno sem misljal na to, da bi mi dal še posebno in mu izrekel miselnega zahvalo, da bi ga razveselil. A tega nikoli nisem storil, bodisi ker je vedno prihajal tako tiho po stopnicah in pustil liste in mleko pred vrati, da ga nisem slišal, ali pa zaradi svoje pozabljivosti in nehotenega odlaganja. Potem pa so mi nekega dne povedali, da je umrl. Se zdaj mi je hudo zanj, obenem pa me peče vest, zakaj nisem vendar pravočasno spregovoril tiste pohvale in mu dal tistih nekaj sto lit. Bil bi mi pripravil morda eno zadnjih zadovoljstev v življenju, sebi pa olajšal vest.

Toda tako se mi je zgodilo že večkrat. Ze nekajkrat sem dal komu roko, ne da bi vedel, da ga ne bom nikoli več videl, in v spominu na te ljudi je nekaj grenkega, kot da sem jim nekaj pozabil povedati, nekaj dobrega, in kot da sem jim zamudil izkazati dobroto, ki so jo potrebovali. Vem, da sem jim jo hotel izkazati, a tega nisem storil iz brezbrčnosti. A zdaj čutim, da je tudi brezbrčnost do ljudi, sredi katerih živimo, greh. Se na onem svetu bi rad prosil te ljudi oproščenja.

KROZEK MLADIH IZOBRAZENECV - TRST

vabi na sestanek, ki bo v petek, 31. oktobra, ob 20.30 v Trstu, ul. Commerciale 5/I. Na sporedu je predavanje dr. Stojana Brajšče:

»SODOBNI SVETOVNI NAZORI«

Po predavanju pomenek o bodočem delovanju krožka.

GOSPODARSTVO

VINO TEČE KOT OLJE — VLAČLJIVOST VINA

Ta bolezen je letos zelo razširjena. Predvsem napada bela vina, a čestokrat naletimo nanjo tudi pri črnih, če niso bila pravilno pripravljena. Vlačljivo belo vino je motno, sluznato, praznega okusa, črno pa je grenk-ljato in pušča na koncu nekak zaokus po žaltavosti. Če ga zlivamo v kozarec, pada brez vsakega zvoka: teče kot olje.

Vlačljivost povzročajo neki bacili, ki se najhitreje množijo pri toploti med 25% in 32% C. Zamorili bi jih lahko s pasteriziranjem, to je, če bi držali vino skozi 15 minut v toploti do 5 stopinj. Bacili umrejo tudi na zraku, ker ne prenašajo kisika. Zato postane vlačljivo vino zvoneče, ako ga dobro prezračimo, se pravi stepemo ali prebičamo na zraku.

Bacili pa potrebujejo za razvoj in razmnožitev neke pogoje, predvsem hrano, ki jo predstavljajo sladkor in beljakovine. Če sladkorja ni več v vinu, ker je dobro prevrelo, pijača ne bo postala vlačljiva. Zato je zelo važno, da je klenje vina nepretrgano. Kletar mora skrbeti, da je v kleti primerna toplota vse dotlej, dokler se ni izgubila iz vina sleherna sled sladkorja. Tu tiči tudi vzrok, zakaj so črna vina le redko vlačljiva: ta kipijo namreč več časa na tropinah in zagradelji tudi prej pokipijo.

Nekoč so mislili, da postanejo vina vlačljiva, ker vsebujejo premalo česlovine (tanina). To je le toliko res, kolikor česlovina pospešuje čiščenje vina in s tem povzroči, da se beljakovine pogreznejo v drožje: beljakovine so drugi del hrane, ki jo potrebujejo bacili. Večkrat postanejo pa vlačljiva tudi vina, ki drugače vsebujejo dovolj tanina.

Tudi alkohol sam na sebi ne zadostuje, da se prepreči vlačljivost, ker postanejo vlačljiva celo vina, ki vsebujejo tudi 13 stopinj alkohola. Seveda so šibkejša bolj podvržena bolezni. Pač pa preprečujejo razvoj vlačljivosti kisline, kot so grozdna, jabolčna, vinska, posebno pa citronova. Če je teh vseh skupaj po 2,5 grama na liter, vino ne bo postalo vlačljivo.

Vzrok vlačljivosti je tudi neprimerna posoda, kot če je parafinirana, steklena ali imajo sodi obilno vinskega kamna (grampo), ker ne more zunanji zrak oziroma kisik do kipečega vina.

Kako zdravimo vino?

Predvsem je potrebno vlačljivost preprečiti, kar dosežemo, če uvažujemo prej rečeno. Če pa je vino že vlačljivo, postopamo takole: vino pretočimo: sodi naj bodo zdravi, ne parafinirani.

Potem moramo pripraviti svežnje rožja (od obrezovanja trt) ali prav gosto vinsko sito, ki je lahko leseno, a boljše je, če je iz bakrene žice. Svežnje rožja privežemo na pipo, da teče vino skozenj v podstavljeno široko posodo. Lahko teče tudi skozi sito, posebno ako bi hoteli pretakati s sesalko. Z rožjem oziroma s sitom dosežemo, da se vino dobro prezrača, pri čemer umrejo bacili, ker ne prenašajo zračnega kisika. V podstavljeno posodo (šempli) raztopimo v vsakih 100 litrih po 15 gramov kalijevega metabisulfita, 10 gramov tanina in 50 gramov citronove ki-

sline. Potem vino stepamo, oziroma mešamo z metlico, da se začne peniti. Tepsti je potrebno čim manjše količine vina, najboljše samo po 50 litrov naenkrat, ker je tako mešanje uspešnejše. Zatem vino zlijemo v pripravljene sod. Nato ponovimo celotni postopek z nadaljnjimi količinami. — Izborno nadomestilo za potrebni metabisulfit in tanin je pripravek »solfitotanine« podjetja Marescalchi. Citronove kisline pa moramo vseeno dodati navedeno količino.

Ko je vse vino tako pretočeno, ga po par dneh čistimo z želatino (10 gramov na hl) in po nadaljnjih 10 dneh ga zopet pretočimo. Če tako postopamo, ne smemo sodov nič zveplati.

Iz rečenega je razvidno, da je zdravljenje vlačljivega vina zamudno, da zahteva mnogo dela in tudi stroškov. Zato pa je pač potrebno paziti, da vino ne postane vlačljivo, predvsem da dobro povre.

KROMPIR V ITALIJI

Prvotna domovina krompirja je v Južni Ameriki, kjer so ga sadili že pred Kolumbovim odkritjem dežele. Španski kolonisti so naleteli na prve njive s krompirjem v okolici mesta Quito, današnje prestolnice Ekvadorja. Ni natančno znano, kdo je prvi prinesel krompir v Evropo, a najverjetneje je, da je bil to španski menih Hieronim Cardan. Iz Španije je bil krompir potem prenešen v Italijo in Belgijo, danes pa ga goje v vseh evropskih državah, največ v Srednji Evropi in v Rusiji.

V Italiji je bilo lansko leto (1957) zasajenih s krompirjem 386 tisoč 443 hektarov zemljišča, pridelek pa je znašal 31 milijono

nov 582.000 stotov ali 81,7 stotov na ha. Ta srednji pridelek je sorazmerno nizek, kar je posledica nizkih hektarskih donosov v Srednji in Južni Italiji, kjer zasadijo krompir na velikanskih površinah: Abruzzi in Molise pridelata skoraj 4 milijone stotov, a hektarski donos ne dosega 41 stotov.

Za človeško prehrano pride v Italiji na osebo okoli 47 kg letno, kar je zelo malo v primeri 162 kg v Zap. Nemčiji, 149 kg v Belgiji, 132 kg na Danskem, 128 kg v Nizozemski, Franciji itd.

Glavna sestavina krompirja je voda, katere je 75 do 80%. Suha snov je sestavljena predvsem iz škroba, ki nudi človeškemu telesu toploto in moč. Poleg škroba vsebuje krompir še nekoliko beljakovin in rudniških snovi ter zaščitnih snovi, kot so vitamini B₁, B₂ in C.

SOLSKA IZOBRAZBA KMEČKEGA STANU

Po podatkih ljudskega štetja v l. 1951 je v Italiji nekaj nad 8 milijonov oseb, ki se pečajo s kmetijstvom in ki so starejše od 10 let. Po šolski izobrazbi je med temi 20,3% popolnih analfabetov (ki ne znajo ne pisati ne čitati), nadaljnjih 17,9% ni obiskovalo šol, a so se nekoliko izobrazili sami, 60,6% je obiskovalo ljudsko šolo, 0,9% ima spričevalo nižje srednje šole, 0,2% je dokončalo vso srednjo, 0,1% pa višjo šolo.

MASTNEJŠE MLEKO

V Izraelu (židovska država v Palestini) gojijo zelo mnogo južnega sadja, med tem tudi limone, katerih gre precej tudi v odpadke (nagniti itd.). Nekateri živinorejci so začeli dajati kravam te limone in prišli do zanimivih zaključkov: meso limon — brez olupka — poviša mlečnost za 2 kg mleka na dan in mleko je tudi bolj mastno, tako da daje večjo količino masla.

Sportni pregled

ZLATA KOLAJNA ZA RUSE

Prejšnji teden so se v Münchenu zaključili dvo-boji najboljših šahistov na svetu; XIII. šahovske olimpiade se je udeležilo 36 držav s skupno 220 šahisti. Jugoslavija je po ostrih bojih zavzela drugo mesto in s tem ponovno potrdila, da je za Sovjetsko zvezo najmočnejša šahovska sila na svetu. Zlato kolajno so osvojili Rusi, in sicer po zaslugi odlične trojice Botvinnik - Smislov - Talj. Na tretje mesto se je uvrstila Argentina.

Steber jugoslovanskega moštva je bil Gligorić, ki je dosegel kar 80% vseh možnih točk (8,5 točke v 11 partijah). Dobro so se izkazali tudi ostali člani skupine: Matanović (5 točk v 8 partijah), Ivkov (5,5 točke v 9 partijah), Trifunović (2,5 točke v 5 partijah), Djurašević (3 točke v 6 partijah) in Fuderer (4,5 točke v 5 partijah).

Od ostalih tekmovalcev sta se odlikovala Avstrijec Dickstein in Spanec Fare.

Končni vrstni red:

I. skupina: 1. Sovjetska zveza 34,5; 2. Jugoslavija 29; 3. Argentina 25,5; 4. ZDA 24; 5-7. Zah. Nemčija, Vzh. Nemčija in Češka 22; 8. Švica 19; 9. Španija 17,5; 10. Bolgarija 17; 11. Anglija 16; 12. Avstrija 15,5.

II. skupina: 13. Madžarska 31; 14. Nizozemska 28,5; 15-16. Kolumbija in Kanada 24,5; 17. Izrael 23,5; 18. Danska 23; 19. Poljska 22,5; 20. Švedska 21; 21. Finska 19; 22. Islandija 18; 23. Francija 15; 24. Belgija 13,5.

III. skupina: 25. Norveška 30; 26. Filipini 29,5; 27. Južna Afrika 28; 28. Italija 26,5; 29. Škotska 25,5; 30. Grčija 25; 31. Portugalska 23; 32. Iran 20; 33-34. Portoriko in Irska 14,5; 35. Tunizija 14; 36. Libanon 13,5.

SPORT PO SVETU

Rokborba — V Vidmu so se pomerili najboljši predstavniki Italije, Jugoslavije, Nemčije in Avstrije. Zmagali so Jugoslovani.

Kotalkanje — V Bologni so bile tekme v umetnem kotalkanju za naslov svetovnega prvaka. Zmagali so Losch (moški), Kilius (ženske) in Blumenberger-Mensching (dvojice), ki so vsi Nemci. V plesnih vajah je zmagal angleški par Cooper-Cooper.

Tenis — Čeprav se teniška sezona ni še povsem zaključila, so se že pričele sestavljati lestvice najboljših igralcev na svetu. Razvrstitev je naslednja: 1. Cooper (Avstralija); 2. Anderson (Avstralija); 3. Rose (Avstralija); 4. Fraser (Avstralija); 5. Ayala (Čile); 6. Richardson (ZDA); 7. Pietrangeli (Italija); 8. Schmidt (Švedska); 9. Mc Kay (ZDA) in 10. Davidson (Švedska). Ženske pa so tako razporejene: 1. Gibson (ZDA); 2. Körmöczy (Madžarska); 3. Fleitz (ZDA); 4. Hard (ZDA); 5. Bloomer (Velika Britanija).

Nogomet — Prejšnji teden je bilo več mednarodnih srečanj. Izidi so naslednji: Francija - Nemčija 2:2; Švedska - Danska 4:4; Belgija - Turčija 1:1; Madžarska - Romunija 2:1.

Na pobudo Pripravljalnega odbora bo v prostorih PD Skamperle v Trstu, ul. Guardiella 7

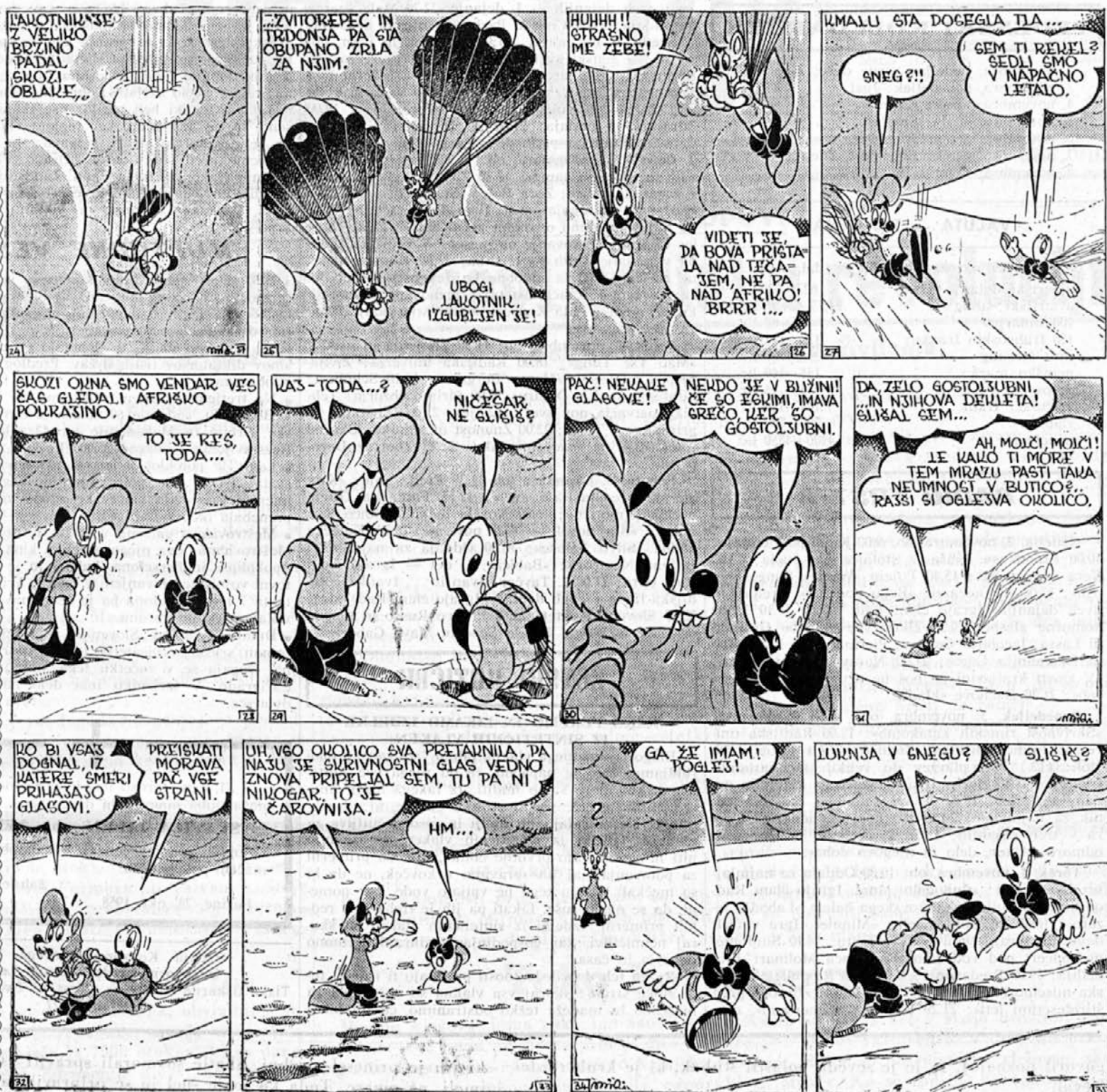
»PRVI SLOVENSKE ŠPORTNI DAN«

Spored: 2. nov., ob 14. uri: orientacijski tek; 3. nov., ob 20. uri: turnir odbojke (moški); ob 20.30 šahovski brzoturnir; 4. nov., ob 9. uri: lahka atletika (moški in ženske); ob 15. uri: nogometna tekma »Kras-Breg«; ob 16.30: turnir odbojke (ženske) in turnir v namiznem tenisu; ob 20. uri: orodna telovadba.

Vpisovanje je v Tržaški knjigarni v Trstu, ul. Sv. Frančiška 20, do 31. oktobra.

3

**Za
naše
u
a
i
m
l
a
i
š
e
V
s
r
c
u
A
f
r
i
k
e**

V DACHAUSKIH BLOKIH

E. Z.

38

Videti je bilo le venec sklonjenih hrbtov, glave pa so tiščale v kibli, pri čemer je bila ena drugi napoti. Vsak je skušal uloviti z žlico kaj gostega v vodi, na dnu ali vsaj žlico tekočine. Pri tem so se prepirali, zmerjali, prerivali in tudi suvali. Nenadno pa je planil iz sobe štabak z gorjačo in začel z okrutnim veseljem tolči po vencu zadnjie okrog kibiel, po hrbtih in tudi po glavah. Toda zdelo se je, da so ljudje neobčutljivi za udarce. Le malokdo je dvignil glavo iznad kible in zbežal. Večina je le stokala, a lovila naprej z žlicami in z dlanmi po kiblah. Čez nekaj časa se je štabak naveličal in se z zadovoljnim rezanjem umaknil nazaj v sobo, zatem so se pa vrnili h kiblam še tisti, ki so se bili prej umaknili.

Prvi dan me je ta divji prizor potrl, ker je bil nenavadno oduren in ponižujoč. Toda drugi dan je bilo isto in spoznal sem, da spada k dachauskim navadam in da bi bili Ukrajinci sami najbolj prizadeti, če bi jim ne postavljali več kibel na dvorišče. Štubaku pa je pomenilo vsakodnevno udrihanje golo zabavo in ga je res ve-

dno spravilo v dobro voljo. Za tiste, ki so si potem brisali kri z glave, se ni nihče bogve kaj zmenil.

Za večerjo so nam razdelili okrog petih popoldne kos kruha in košček margarine ali salame. Salame je bilo zelo malo, približno trije kolobarčki, da se je videlo skoznje. Toda margarine je bil kar lep košček, približno za ne prevelik palec. Toda na žalost sem takoj spoznal, da je moj želodec ne prenese. Na pogled je bila okusna in po barvi jo je bilo nemogoče ločiti od surovega masla. Imela pa je sladkoben okus, ki ga ni vsak prenesel. Pravili so, da jo delajo iz premoga, kar gotovo ni bilo res, pač pa je v tistih, ki je niso mogli prenašati, še povečalo gnus do nje. Če se je dalo, sem margarino vedno zamenjal za kaj drugega, a le redkokdaj se je kdo našel, ki je bil pripravljen odstopiti košček druge hrane za margarino. Tako sem jo navadno komu podaril in večerjal sam kruh. Tega so nam v začetku dali petino vojaške štruče. Bil je trd, črn, kiselkast, težak kot kamen, a vendar je predstavljal najbolj zaželeno hrano. O njem smo sanjarili noč in dan. Največja želja vsakogar je bila, da bi prišel v posest cele štruče in se enkrat najedel kruha do siteda. A ta želja se je malokomu uresničila. Štruče so bile skrbno preštete in nikoli se ni zgodilo, da bi bil dobil kdo po pomoti dva kosa. Če pa se je le zgodilo, da je prišla na blok kakšna štruca več (o trikih, s katerimi je bilo mogoče to doseči, bom

TEDENSKI KOLEDARČEK

2. novembra, **nedelja**: verne duše, Zala
 3. novembra, **ponedeljek**: Just
 4. novembra, **torek**: Karel
 5. novembra, **sreda**: Savina
 6. novembra, **četrtek**: Lenart
 7. novembra, **petek**: Engelbert, Zdenka
 8. novembra, **sobota**: Bogomir

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 29. oktobra si dobil oz. dal za:

ameriški dolar	622—626 lir
avstrijski šiling	23,75—24,25 lir
100 dinarjev	85—88 lir
100 francoskih frankov	135—138 lir
funt šterling	1720—1760 lir
nemško marko	148—149 lir
pesos	15—16 lir
švicarski frank	144—146 lir
zlató	707—709 lir
napoleon	4700—4850 lir

RADIO TRST A

Nedelja, 2. novembra, ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 12.00 Vera in naš čas; 15.40 Pojejo »Wiener Sängerknaben«; 17.00 A. Galeazzi: »Bogu podobni«, preludij v dveh dejanjih. Igrajo člani Rad. odra; 19.10 Izbor komorne glasbe; 20.30 Zborovske skladbe Orlanda di Lassa, Jacobusa Gallusa, Pierluigia da Palestrine in Giovannija Corce; 21.00 Narava poje v pesmi: »V smrti kraljevini ne boš ne drugim več, ne sebi rob«; 21.30 Bachove skladbe.

Ponedeljek, 3. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Skrivnost rimskih katakomb«; 18.00 Radijska univerza: Franco Briatico: Industrijska revolucija 19. stol.: (12.) »Od plavčev do velikih mednarodnih trustov«; 18.10 Bach: Dva koncerta za klavir in godalni orkester; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 20.30 Wagner: »Lohengrin«, opera v treh dejanjih; 1. in 2. dejanje. — V prvem odmoru: Avtor, delo in njegova doba.

Torek, 4. novembra, ob: 10.00 Oddaja za najmlajše: Lea Pertot: »Čudodelni storž. Igrajo člani Rad. odra; 15.20 Suita iz Cajkovskega baleta »Labodje jezero«; 16.30 M. Bontempelli: »Minnie«. Igra v treh dejanjih. Igrajo člani SNG v Trstu; 18.10 Simfonični koncert pod vodstvom Francesca Molinari-Pradelija; 19.00 Predavanje: Bertrand Russell: »Evropska miselnost«; 21.00 Obletnica tedna: »Evropa pred štiridesetimi leti«; 21.20 Wagner: »Lohengrin«, ope-

ra v treh dejanjih — 3. dejanje. 22.20 Mala literarna oddaja; 23.00 Charlie Parker in njegov orkester.

Sreda, 5. novembra, ob: 11.30 Žena in dom, obzornik za ženski svet; 18.00 Radijska univerza: G. Bernucci: Mednarodne organizacije: »Obrambna skupnost za Jugovzhodno Azijo«; 18.30 Vokalni kvintet »Zarja« in vokalni kvartet »Večernica«; 19.00 Zdravstvena oddaja; 21.00 A. Novačan: »Herman Celjski«, drama v petih dej. Igrajo člani Rad. odra.

Četrtek, 6. novembra, ob: 11.30 Predavanje: »Zivali se zdravijo same«; 13.30 Zabavna glasba; 18.00 Z začarane police: Zora Bole: »Starka in prašček«; 19.00 Sola in vzgoja: prof. Ivan Theuerschuh: »Kako naj pomagamo otrokom pri učenju«; 21.00 Charles Chilton: »Potovanje na mesec« — radijska zgodba v nadaljevanjih — 1. slika; 21.30 Koncert operne glasbe; 22.00 Iz sodobne književnosti: Franc Jaza: »V čem je značilnost tako imenovane krščanske književnosti«; 22.15 Koncert sopranistke Sonje Ivančič-Bleiweissove.

Petek, 7. novembra, ob: 11.30 Zivljenja in usode: »Mao Tse Tung«; 18.00 Radijska univerza: Zivljenjski misleci: »Henry Bergson«; 18.10 Schubert: Simfonia št. 3 v D-duru; 19.00 Širimo obzorja: Tehnika ustvarja nov svet: »Ladje«; 21.00 Umetnost in prireditve v Trstu; 22.00 Znanost in tehnika: Barvne fotografije na tekočem traku; 22.15 Zbor iz Dornberga.

Sobota, 8. novembra, ob 11.30 Predavanje: »Krog, ki predstavlja svet«; 12.55 Fantazija Offenbachovih motivov; 16.00 Novela tedna: Franco Sacchetti: »Sto novel — 17. a novela«; 16.20 Kmečka godba »Silvo Tamše«; 18.00 Oddaja za najmlajše: Božena Nemcova: »Babica«, 1. del — Igrajo člani Rad. odra; 21.00 J. Tavčar: Ivan in ... Ivanka«. Radijska farsa v dveh delih — Igrajo člani Rad. odra; 22.25 Slovenski oktet; 22.50 Franco Russo in njegov orkester — pojeta Majda Sepe in Maya Gabor.

ŽENSKI KOTIČEK

KAKO PEREMO IN LIKAMO IZDELKE IZ SINTETIČNIH VLAKEN

Blago iz umetnega vlakna lahko vsestransko uporabljamo, zato je napačno, če od njega več zahtevamo, kot more samo nuditi. Iz takega blaga imamo bluze, srajce, perilo in tudi obleke, ki so zelo ljubke. Ne napadajo jih molji in niso občutljive za madeže. Izdelki iz sintetičnih vlaken ne izgubijo niti ne spremenijo prvotne oblike, zato so primerni za potovanja, saj jih spravimo v kovček, ne da bi se mečkali. Razen tega ne vpijajo vode, kar pomeni, da se naglo suše. Likati pa jih je treba le v redkih primerih. Izdelki iz sintetičnih vlaken so skoraj neuničljivi, kar gospodinjam prihrani ogromno denarja in časa.

Razen teh dobrih lastnosti pa imajo ti izdelki tudi šibke strani: skoraj vsa vlakna so občutljiva za maščobo in madeže težko odstranimo, če jih takoj

ne izperemo. Takega blaga ne smemo prati z milom, ki je izdelano iz maščob, temveč s pralnimi praški. Prva voda za pranje naj bo topla kot telesna toplota, izpiramo pa lahko z mrzlo vodo. Pri pranju tkanino samo stiskajmo, nikdar je ne smemo mencati ali celo ovijati. Dobro je, da damo v vodo nekaj plavila, ki beli perilo. Vse tkanine sušimo v senci in ne na soncu, ker toplota vlakna napenja, da se ne morejo sušiti. Nogavice in drugo perilo zavijemo pred sušenjem v brisačo. Tkanin iz sintetičnih vlaken ni treba likati. Zadostuje skoraj hladne likalnik, kajti tkanina se pri večji toploti lahko stopi. Vsekakor moramo pri likanju rabiti vlažno krpo.

KULTURNE VESTI

• Neki član ameriškega kongresa je predlagal v zbornici v Washingtonu, da naj bi Združene države izplačevale pomoč določenim gospodarsko nerazvitim državam naravnost ameriškim filmskim igralcam, namesto da jo te dobivajo po ovinkih preko sinov diktatorjev tistih držav. Predlog je naletel na odobravanje.

• Na tretjem knjižnem velesojmu, ki je zdaj odprt v Beogradu, sodeluje 69 založb iz Slovenije, Hrvatske, Srbije in Makedonije ter 42 založb iz tujine. Razstavljenih je okrog 25.000 knjig.

• Letos je poteklo 70 let od ustanovitve Doma in sveta. To je bila poleg Ljubljanskega zvona najimenitnejša revija slovenske zgodovine. Izhajati je prenehala med zadnjo vojno.

• Meštrovičeva galerija v Splitu je dobila v dar od Meštroviča še dva njegova velika kipa. To sta Avtor Apokalipse in Persefona. Izdelal ju je po drugi svetovni vojni med bivanjem v Italiji. Avtor Apokalipse tehta 7 ton, Persefona pa je še v mavcu in jo bodo v Zagrebu vlili v bronu.

• Državna založba Slovenije je izdala v prevodu roman srbskega pisatelja Ivana Andrića Gospodična. Događa se v začetku tega stoletja v Bosni in Carigradu. V izvirniku ima delo naslov Preketo dvorišče.

V 54. letu starosti nas je za vedno zapustila naša ljuba mamica in draga žena

SLAVICA JALEN, roj. ŽERJAV

Pogreb je bil v četrtek, 30. oktobra, na domačem pokopališču.

Zalujoči ostali

Fužine, 28. okt. 1958

Izdaja Konzorcij Novega lista

Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna »Graphis« - Trst, ul. Sv. Frančiška 20

Telefon 29-477

govoril pozneje), se je je seveda polastil štabak, ki je kruh razdeljeval.

V nas Slovencih so povzročili ti Ukrajinci pravi psihični pretres. Prvega srečanja z ljudmi iz Sovjetske zveze smo se na tihem veselili, v njih smo videli predvsem slovanske brate in pripadnike naroda, ki se je najbolj junaško bojeval z Nemci. Prepričani smo bili, da bodo le Rusi zdrobili hitlerjevske armade in nas rešili. Na zahodne zaveznike se zaradi odlašanja z drugo fronto nismo več zanašali.

Toda prej smo si pod ljudmi iz Sovjetske zveze vedno predstavljali le Ruse ali kvečjemu kakega Tatara ali Mongola, na Ukrajince pa smo kar nekako pozabljali. Zdaj pa smo odkrili, da je bilo v Dachauu sorazmerno največ Ukrajincev, med katerimi so Velikorusi kar izginjali. In ti Ukrajinci so bili najbolj presenetljiva rasa, kar si jo je mogoče misliti. V prvem hipu so nas strašno razočarali. Bili so po veliki večini mladi ljudje od dvajsetega do tridesetega leta, a vmes so bili tudi mlajši, pa seveda tudi starejši. Predstavljali smo si, da so vzgojeni po načelih socializma in kar rekam radovedno, z velikim zanimanjem smo pričakovali prvega stika z njimi, saj so vendar prihajali iz sveta, kjer je že vladal socializem. In socializem je tudi nje oblikoval. Socializem jih je vzgojil, smo si mislili. Tako smo bili zelo prijazni z njimi in jih gledali s simpatijo in zanimanjem.

A hitro smo bili razočarani. Bili so grobi, glasni, prepirljivi in tatinski. Še zdaj se spomnim obraza starejšega ljubljanskega sodnika, ki je že prvi večer ves prepaden ugotovil, da so mu vse pokradli iz škatle, v kateri je hranil svoje stvari in zlasti živila,

ki jih je prinesel s seboj. Škatle so morali spraviti vsi, ki so jih imeli, na omare. Toda ko jo je snel in se pripravil na večerjo, je ugotovil, da je škatla prazna. Prepaden jo je tehtal v rokah in ni mogel verjeti, da je izginila vsa njegova dragocena zaloga živil. Krivdo je pripisal Ukrajincem, ki so opravljali službo pometačev. Šel se je pritožiti k »štubaku«, ta pa se je samo milo smehljaj in mu svetoval, naj bolje pazi na svoje stvari. A škatle je sam ukazal spraviti tja gori in tako se nam je porodil sum, da je imel tudi on prste vmes.

Ta sum se je kmalu izkazal za upravičenega. Sodnik se je spremenil v detektiva in je naskrivaj oprezal, da bi odkril pri štubaku kako stvar iz svoje zaloge. Še isti večer nas je prišel poklicat, naj gremo pogledat. Res, štubak je sedel za mizo v svoji »sobici« in si rezal salamo, ki jo je sodnik spoznal za svojo. Sodnik je bil ogorčen, hotel je k njemu, da bi zahteval salamo nazaj. Komaj smo ga pregovorili: zaradi salame se ni splačalo, da bi tvegali življenje. Toda zdaj smo vsaj vedeli, kako stvari stoji, in dokler smo bili v sobi, ni nihče več izpustil svoje škatle iz oči. Vendar medtem ko smo bili na dvorišču — in to je bilo večino dneva — so lahko pometači po mili volji brskali po paketih in odraštovali dolžni delež štubaku.

Pozneje smo spoznali Ukrajince tudi z dobre strani, toda prve dni smo bili silovito razočarani nad njimi. Bili so čisto drugačni, kot smo si predstavljali ruskega človeka: bili so hrupni, robati, primitivni, prepirljivi in pogosto cinično nesramni, da smo kar strmeli vanje.

(Dalje)